PLUSVOORZIENING OP DE BWS

PLUSPROJECTEN EN BEGELEIDING MEER- EN HOOGBEGAAFDE LEERLINGEN

Plusvoorziening BWS

HERZIENE VERSIE OKT'26

INHOUDSOPGAVE

1. Voorwoord 2

2. Doelen Plusvoorziening 3

3. Pijlers 3

Samenwerken 3

Leren-Leren 4

Doelgroep 4

4. Evaluatie schooljaar 2021- 2022 6

Doelstelling 2021 – 2022 en 2022 - 2023 6

Resultaten evaluatie leerlingen 6

Conclusie en vervolgstappen 7

5. Terugblik schooljaar 2022- 2023 8

Plusbegeleiding 8

Plusprojecten 8

6. Plusprojecten 10

Planning en activiteiten 10

Jaarplanning: 10

7. Begeleiding op maat 12

Opstarten begeleiding 12

Inhoud 12

Vorm en moment 14

Contactpersonen begeleiding 14

8. Aanmelding Begeleiding en Plusprojecten 15

Aanmelding en besluitvorming begeleiding 15

Aanmelden Plusprojecten 16

9. Theorie achter de Plusprojecten en Begeleiding 18

1. VOORWOORD

In elke klas zitten leerlingen die boven het maaiveld uitsteken. Begaafde en hoogbegaafde leerlingen en leerlingen die op een andere manier denken, hebben soms behoefte aan extra uitdaging of een andere benadering van de lesstof. Ook zijn er leerlingen van wie docenten en/of ouders aangeven dat zij meer kunnen dan ze op dat moment laten zien. Bij deze leerlingen wordt bijvoorbeeld gezegd dat ze 'niet uit de verf komen' of dat de verwachtingen niet uitkomen. Wanneer begaafde of hoogbegaafde leerlingen structureel minder presteren dan op basis van hun mogelijkheden wordt verwacht, spreken we van onderpresteren.

Ook de Burgemeester Walda School (BWS) onderkent dat begaafde, hoogbegaafde en andersdenkende leerlingen, net als leerlingen met bijvoorbeeld een leerachterstand, soms specifieke maatregelen en aanpassingen in het onderwijs nodig hebben om zich goed te kunnen blijven ontwikkelen. Op Ameland werkten de basisscholen vanaf 2019 samen om deze leerlingen extra ondersteuning en uitdaging te bieden in de Plusklas. Deze Plusklas bestaat niet meer. De basisscholen zijn zelf verantwoordelijk voor het bieden van passend onderwijs aan deze leerlingen. De BWS wil ervoor zorgen dat leerlingen ook in het voortgezet onderwijs passende ondersteuning en uitdaging kunnen blijven krijgen. Daarom is gestart met het ontwikkelen van een eigen plusvoorziening. Bij de ontwikkeling hiervan is onder andere overleg gevoerd en kennis uitgewisseld met de voormalige Plusklas op Ameland.

Begin 2021 is een werkgroep samengesteld om de plusvoorziening op de BWS op te zetten. In deze werkgroep zaten docenten met verschillende expertises en taken binnen de school, zodat de plusvoorziening vanuit verschillende invalshoeken kon worden vormgegeven. De leden van de werkgroep hebben de scholing *Hoogbegaafdheid: Meer dan alleen IQ* gevolgd. Daarnaast is de BWS aangesloten bij het HB-Kennisnetwerk van het samenwerkingsverband en wordt gedurende het schooljaar geïnvesteerd in scholing en het uitbreiden van kennis.

In het schooljaar 2021-2022 is de BWS gestart met een pilot voor een plusklas in het voortgezet onderwijs. In deze pilot zijn een visie en bijbehorende doelstellingen opgesteld en is een werkplan ontwikkeld. Op basis van evaluaties, ervaringen van leerlingen en docenten en nieuwe inzichten is het werkplan in het schooljaar 2022-2023 herzien en is de werkwijze aangepast. Toen de kaders voor de plusprojecten en de begeleiding voldoende waren uitgewerkt, is de verantwoordelijkheid voor de begeleiding weer ondergebracht bij het zorgteam. De werkgroep plusvoorziening is in 2023 opgeheven.

In de volgende hoofdstukken worden de doelstellingen, de verschillende evaluaties en de opzet van de plusvoorziening beschreven. Deze vormen de basis voor de voortzetting en verdere ontwikkeling van de voorziening in de komende schooljaren. Dit document is geactualiseerd in oktober 2026.

Waar in dit document 'hoogbegaafd' staat, kan ook 'begaafd' of 'meerbegaafd' worden gelezen. Waar 'hij' staat, kan ook 'zij' worden gelezen.

-

2. DOELEN PLUSVOORZIENING

Doel Plusvoorziening: Het stimuleren en vergroten van persoonsvorming, welbevinden, cognitie en creatie.

Subdoelen Plusvoorziening:

1. Autonomie en eigenaarschap ontwikkelen
2. Samenwerken met ontwikkelingsgelijken aanmoedigen
3. Vergroten van sociaal-emotionele vaardigheden om zelfvertrouwen te versterken
4. Ontwerpen van nieuwe projecten om te blijven leren en onderzoek vaardigheden te ontwikkelen
5. Passende leerstrategieën aanreiken
6. Leren presenteren, debatteren en filosoferen
7. Kritisch en creatief denken
8. Verminderen van faalangst

3. PIJLERS

SAMENWERKEN

Een belangrijke pijler van onderwijs in klassenverband is de overtuiging dat leren een sociale aangelegenheid is. In een groep leren leerlingen naar elkaar te luisteren, voor zichzelf op te komen en samen te werken. Deze manier van onderwijs gaat ervan uit dat leerlingen deze vaardigheden ook daadwerkelijk in de groep kunnen ontwikkelen.

Voor leerlingen die anders denken of andere interesses hebben dan hun leeftijdgenoten, is dit niet altijd vanzelfsprekend. Zij herkennen zich mogelijk minder in de onderwerpen die in de groep spelen en ervaren daardoor niet altijd aansluiting bij anderen. Ook kan het lastig zijn om samen te werken wanneer interesses, denkwijzen of werkwijzen sterk verschillen. Hierdoor krijgen deze leerlingen niet altijd dezelfde mogelijkheden om hun sociale vaardigheden te oefenen en hierin ervaring op te doen.

Een ontwikkelingsvoorsprong betekent dus niet automatisch dat een leerling goed kan luisteren, voor zichzelf kan opkomen of kan samenwerken. Leerlingen kunnen deze vaardigheden op een andere manier benaderen en hebben soms minder gelegenheid gehad om ze met gelijkgestemden te oefenen. Het contact met leerlingen die vergelijkbare interesses en denkwijzen hebben, kan hierin een belangrijke rol spelen.

De plusvoorziening wil leerlingen daarom de gelegenheid bieden om elkaar te ontmoeten, ervaringen uit te wisselen en samen te werken. Hoewel iedere leerling uniek is, kunnen gemeenschappelijke interesses en denkwijzen een basis vormen voor onderlinge herkenning en samenwerking. Door middel van de Plusprojecten stimuleren we leerlingen om samen op onderzoek uit te gaan, ideeën uit te wisselen en van elkaar te leren (zie hoofdstuk 6).

LEREN-LEREN

Onderwijs is voor een belangrijk deel gericht op het leveren van prestaties. Leerlingen die goed presteren, hebben daarbij niet altijd evenveel begeleiding nodig als leerlingen die moeite hebben met de leerstof. Bij (hoog)begaafde leerlingen kan het daardoor gebeuren dat zij lange tijd goede resultaten behalen zonder bewust na te denken over de manier waarop zij leren. Ze begrijpen de leerstof snel en kunnen vaak met relatief weinig inspanning goede prestaties leveren. Hierdoor ontwikkelen ze niet altijd voldoende inzicht in hun eigen leerproces en de leerstrategieën die hen daarbij helpen.

Juist voor deze leerlingen is het belangrijk dat zij leren reflecteren op hun eigen leerproces en ontdekken hoe zij daar zelf invloed op kunnen uitoefenen. Wanneer de leerstof in het voortgezet onderwijs complexer wordt en er meer zelfstandigheid wordt verwacht, kunnen zij tegen problemen aanlopen. De aanpak die op de basisschool voldoende was, bijvoorbeeld goed opletten tijdens de les en de stof thuis nog eens doorlezen, levert dan niet altijd meer het gewenste resultaat op. Als leerlingen niet weten hoe ze hun leerproces kunnen aanpassen, kan dit leiden tot tegenvallende resultaten, onzekerheid en twijfel aan hun eigen capaciteiten. Wanneer een leerling als intelligent wordt beschouwd, maar desondanks onvoldoende resultaten behaalt, kan bovendien de vraag ontstaan waar die problemen vandaan komen.

Wanneer een leerling moeite heeft om op het voortgezet onderwijs mee te komen, kan worden overwogen om een lager onderwijsniveau te proberen. Problemen met de werkhouding of het ontbreken van effectieve leerstrategieën kunnen daarbij een rol spelen. Het is echter belangrijk om ook te kijken naar de vaardigheden die de leerling nodig heeft om op het huidige niveau succesvol te kunnen leren. Deze vaardigheden zijn in het basisonderwijs mogelijk minder noodzakelijk geweest en daardoor niet altijd voldoende ontwikkeld. Initiatieven zoals de Plusklas in het basisonderwijs kunnen leerlingen helpen om deze vaardigheden eerder te ontwikkelen.

Ook in het voortgezet onderwijs blijft deze ondersteuning belangrijk. De leerstof wordt geleidelijk complexer en vraagt steeds meer zelfstandigheid. Tegelijkertijd kan de motivatie voor schoolwerk tijdens de puberteit veranderen. Wanneer leerlingen onvoldoende uitdaging ervaren of niet weten hoe ze met moeilijkere leerstof moeten omgaan, kan hun motivatie verder afnemen.

De plusvoorziening wil leerlingen daarom handvatten bieden om hun leerproces beter te begrijpen en de leerstof effectief aan te pakken. Dit gebeurt onder andere tijdens de Plusprojecten, die gedurende het schooljaar worden aangeboden (zie hoofdstuk 6). Daarnaast wordt begeleiding op maat aangeboden. Deze begeleiding kan individueel, in tweetallen of in kleine groepjes plaatsvinden, afhankelijk van de behoeften van de leerling. In hoofdstuk 7 wordt deze begeleiding verder toegelicht.

DOELGROEP

Uit de evaluatie, die in het volgende hoofdstuk wordt beschreven, bleek dat we als kleine school tegen de grenzen van de oorspronkelijke opzet aanliepen. De groep hoog- en meerbegaafde leerlingen die behoefte had aan een Plusvoorziening was te klein om een kwalitatief goede Plusklas te organiseren.

Daarom hebben we in het schooljaar 2022-2023 de doelgroep verbreed, zodat we meer leerlingen konden bereiken en meer mogelijkheden konden bieden.

We richten ons sindsdien niet alleen op (hoog)begaafde leerlingen die tegen problemen aanlopen, maar ook op leerlingen bij wie het goed gaat en die extra uitdaging zoeken. We willen vooral havo- en vwo-leerlingen bereiken die nieuwsgierig zijn, zich verder willen ontwikkelen en behoefte hebben aan verdieping of verbreding. Door te werken met verschillende Plusprojecten (zie hoofdstuk 6) proberen we per project een groep leerlingen samen te brengen die belangstelling heeft voor een bepaald onderwerp of thema.

Ook vmbo-leerlingen kunnen deelnemen aan de Plusprojecten. Ook onder deze leerlingen bevinden zich leerlingen met bijzondere talenten, eigen denkwijzen of specifieke kennis en vaardigheden die van meerwaarde kunnen zijn. Per project bekijken we welke leerlingen erbij gebaat zijn en wat zij kunnen leren. Daarbij staat steeds het doel van het project centraal. De Plusprojecten zijn dus niet alleen bedoeld als een leuke extra activiteit, maar moeten ook een duidelijke meerwaarde hebben voor de ontwikkeling van de leerlingen.

Voor (hoog)begaafde leerlingen blijft het belangrijk dat zij in de eerste plaats binnen de reguliere lessen op hun niveau worden uitgedaagd en begeleid. Dit kan onder andere met behulp van de taxonomie van Bloom (zie hoofdstuk 8). De Plusprojecten vormen hierop een aanvulling. Ze bieden ruimte voor verdieping, verbreding en ontwikkeling op gebieden die binnen het reguliere lesprogramma en het onderwijs in klassenverband mogelijk minder aan bod komen.

4. EVALUATIE SCHOOLJAAR 2021- 2022

Tijdens het schooljaar is er op verschillende momenten geëvalueerd tijdens de werkgroep, (Driehoek)gesprekken met ouder(s) en leerling en mentorgesprekken. Daarnaast heeft er in januari 2022 een uitgebreide tussentijdse evaluatie plaatsgevonden met de leerlingen. De resultaten vindt u hieronder.

DOELSTELLING 2021 – 2022 EN 2022 - 2023

Onze hoofddoelstelling voor de Plusklas: het stimuleren en vergroten van persoonsvorming, welbevinden, cognitie en creatie. Hoewel dit een doelstelling is die we bij alle leerlingen nastreven, geldt voor deze groep dat ze 'ongezien' kunnen blijven en kunnen 'afglijden'. Enerzijds willen we vanaf schooljaar 2022-2023 Plusprojecten creëren, anderzijds willen we meer- en hoogbegaafde leerlingen hulp bieden bij hun executieve functies, omdat leren-leren vaak nog een onderontwikkeld terrein is gebleven. Eruit halen wat erin zit, dat is wat de BWS voor ogen heeft met deze Plusprojecten en individuele begeleiding.

RESULTATEN EVALUATIE LEERLINGEN

"Liever plusprojecten dan Plusklas, maar wel begeleiding, preventief óf als resultaten achterblijven."

Dit is de conclusie uit een enquête met de leerlingen uit de Plusklas. De gedachten hieronder geven inzicht in deze conclusie.

Liever in de eigen klas, in de eigen groep, dan een nieuwe groep aan te gaan buiten de klas.
Uit evaluatie met de leerlingen van de Plusklas is gebleken dat de leerlingen zo veel mogelijk bij hun eigen klas willen zijn, liever op gezette tijden een project dan op structurele basis wekelijks uit de groep weggaan om deel te nemen aan een Plusklas.

Liever op school uitleg volgen en aan huiswerk werken en thuis wat meer vrije tijd hebben.
De leerlingen geven aan thuis ook toe te zijn aan ontspanning met vrienden. Dus wat op school gedaan kan worden, op school, ook om de uitleg te krijgen die misschien nog nodig is. Tijdens een regulier lesuur naar de Plusklas gaan, wordt om deze reden ook niet als prettig ervaren.

Een basis leggen is fijn, later hierop terugkomen is beter dan hiermee bezig blijven.
De leerlingen geven aan zeker iets gehad te hebben aan het bewustzijn van de valkuil dat 'er niet uitkomt wat erin zit'. Goed om hier aandacht aan te besteden in enkele lessen, maar vervolgens daarop pas terugkomen als blijkt dat de cijfers minder gaan; individueel/of in tweetallen bij eenzelfde soort 'probleem' hierop verder gaan, zien de leerlingen wel als meerwaarde.

Plusprojecten
Robotica en koken zijn als erg leuk ervaren, net als spelletjes als the Mind en Code Names. Echter, ook hier weer de wens om zo veel mogelijk ook bij klasgenoten te kunnen blijven. Projecten die dan als leuk worden ervaren zijn die welke een combinatie geven tussen: creatie met praktische invulling, inventiviteit en spel. Het laatste project Artcadia is hiervan ook een voorbeeld.

Verrijking niet echt nodig

De leerlingen geven aan tijdens de reguliere lessen voldoende informatie te krijgen om aan de slag te gaan. Sommige lessen worden wel als saai ervaren, maar dan is het eerder, omdat ze het vak moeilijk vinden of niet leuk. De vraag is dan meer: Hoe kunnen we deze leerlingen helpen om te leren-leren?

Leren-leren

Omdat meer- en hoogbegaafde leerlingen de basisschool regelmatig makkelijk doorlopen hebben, hebben ze niet allemaal voldoende leren-leren. Dit komt tot uiting in geheel nieuwe vakken als bijvoorbeeld Duits en Frans. Dan kan het voor deze groep lastig zijn om doelgericht doorzettingsvermogen, volgehouden aandacht, flexibiliteit en werkgeheugen te trainen; belangrijke executieve functies. Dit is wat dan in de persoonlijke begeleiding kan gebeuren, meestal in gang gezet op verzoek van mentor, ouders of de leerling zelf als de resultaten een neerwaartse spiraal laten zien.

CONCLUSIE EN VERVOLGSTAPPEN

Op basis van de evaluaties en de ervaringen van de leerlingen is besloten de plusvoorziening vorm te geven aan de hand van drie uitgangspunten:

1. Begeleiding bij de start in het voortgezet onderwijs

Voor leerlingen in de eerste klas die behoefte hebben aan extra ondersteuning bij de overgang naar het voortgezet onderwijs, is begeleiding beschikbaar. Deze begeleiding richt zich op het kennismaken met de nieuwe school, de manier van leren en het plannen en maken van huiswerk. De begeleiding is bedoeld voor alle leerlingen die hier behoefte aan hebben, ongeacht of er sprake is van (hoog)begaafdheid. Leerlingen voor wie deze ondersteuning passend lijkt, kunnen tijdens de warme overdracht door de leerkracht van groep 8 worden aangedragen.

2. Flexibele Plusprojecten

Gedurende het schooljaar worden op verschillende momenten Plusprojecten aangeboden, die telkens enkele weken duren. De projecten bieden ruimte voor creativiteit, praktische toepassing, inventiviteit en spel, en hebben daarnaast een duidelijk ontwikkelingsdoel. Leerlingen kunnen zich inschrijven wanneer een project aansluit bij hun interesses en zij voldoen aan de criteria voor deelname. Van deelnemers wordt verwacht dat zij zich committeren aan de volledige looptijd van het project.

3. Individuele begeleiding bij leren-leren

Leerlingen die ondersteuning nodig hebben bij het ontwikkelen van hun leerstrategieën en executieve functies, kunnen individuele begeleiding krijgen van een onderwijsassistent. De begeleiding richt zich op functies en vaardigheden die bij de leerling nog onvoldoende ontwikkeld zijn en die het leren belemmeren, zoals plannen, volgehouden aandacht, flexibiliteit en doelgericht doorzetten. De behoefte aan begeleiding kan blijken uit gesprekken met de leerling, ouders of mentor, of uit tegenvallende of teruglopende resultaten. Ook wanneer er nog geen sprake is van tegenvallende resultaten, kan begeleiding preventief worden ingezet. Van de leerling wordt verwacht actief mee te werken aan de eigen leerdoelen.

5. TERUGBLIK SCHOOLJAAR 2022- 2023

In het schooljaar 2022-2023 zijn we gestart met de nieuwe opzet en naar tevredenheid. Hieronder worden kort de concrete interventies en activiteiten omschreven die we destijds gedaan hebben en welke we ook de komende schooljaren voortzetten. Uiteraard zullen we hierin altijd kritisch blijven en bijschaven.

PLUSBEGELEIDING

In het schooljaar 2022-2023 hebben havo/vwo-leerlingen uit de eerste tot en met de derde klas begeleiding gehad van Annemieke Schrameyer, Coosje Verbrugge of Berber Jellema. Deze begeleiding is ingezet naar aanleiding van de warme overdracht vanuit de basisschool of wanneer de BWS, de leerling en/of de ouders merkten dat er bijvoorbeeld sprake was van vastlopen of onderpresteren.

Sommige leerlingen hebben bijna het hele schooljaar begeleiding gehad, bijvoorbeeld wekelijks of om de week. Andere leerlingen hadden kortere begeleiding nodig, omdat zij vooral een tijdelijke ondersteuning nodig hadden om vervolgens zelfstandig verder te kunnen met de aangereikte strategieën. De begeleiding was voornamelijk gericht op leren-leren en plannen.

Het was mooi om te zien dat de gerichte begeleiding een positief effect kon hebben op het welzijn en de resultaten van leerlingen, ook wanneer deze pas later in het schooljaar werd ingezet. Zo kregen twee leerlingen uit 2 havo aan het einde van het schooljaar nog ongeveer zes weken begeleiding, gericht op de overgang naar de derde klas. Beide leerlingen knapten hier zichtbaar van op en hun resultaten verbeterden. De begeleiding droeg bovendien bij aan hun vertrouwen in zichzelf en hun eigen capaciteiten.

De ervaringen met de plusbegeleiding laten zien dat begeleiding op maat van meerwaarde kan zijn voor het welzijn, het zelfvertrouwen en de schoolresultaten van leerlingen. Ook wanneer de begeleiding pas later in het schooljaar wordt ingezet, kan deze effect hebben. In het komende schooljaar blijven we daarom inzetten op flexibele begeleiding, afgestemd op de behoeften van de leerling. Daarbij willen we waar mogelijk voorkomen dat leerlingen pas ondersteuning krijgen wanneer ze al zijn vastgelopen.

PLUSPROJECTEN

In oktober 2022 is de eerste ronde Plusprojecten aangeboden. Het aanbod bestond onder andere uit Sterrenkunde, Griekse mythologie, Brain Games, Spaans en de Escape Room. In totaal schreven elf leerlingen zich in. Dat was een mooi begin, maar we hopen dat de Plusprojecten door de integratie met de KWTbreed-werkgroep verder kunnen groeien en een herkenbaarder onderdeel van het onderwijsaanbod op de BWS worden.

Uiteindelijk heeft één leerling zelfstandig Spaans gevolgd, omdat er door de beperkte belangstelling geen aparte les kon worden georganiseerd. Drie leerlingen volgden Sterrenkunde, dat werd afgesloten met een bezoek aan het Observeum in Burgum. Twee leerlingen namen deel aan Brain Games en vijf leerlingen werkten aan het ontwerpen van een Escape Room. Dit laatste project liep

langere tijd door, met als doel tijdens het 75-jarig jubileum een goede Escape Room neer te zetten. Dat werd een groot succes.

Het was mooi om te zien hoe de leerlingen tijdens de projecten floreerden. Doordat de projecten in kleine groepen werden aangeboden, ontstond een veilige en tegelijkertijd uitdagende werksfeer. Het doel om leerlingen in contact te brengen met gelijkgestemden werd hiermee duidelijk bereikt. De projecten boden leerlingen de mogelijkheid om hun interesses te verdiepen, samen te werken en hun talenten op een andere manier in te zetten dan tijdens de reguliere lessen.

Het doel voor komende schooljaren is om de Plusprojecten verder te ontwikkelen tot een vast en herkenbaar onderdeel van het onderwijsaanbod op de BWS. De eerste ervaringen laten zien dat de projecten leerlingen de mogelijkheid bieden om hun interesses te verdiepen, samen te werken met gelijkgestemden en in een veilige, uitdagende omgeving nieuwe ervaringen op te doen. In het komende schooljaar willen we hierop voortbouwen en, in samenwerking met de KWTbreed-werkgroep, werken aan een breder en beter herkenbaar aanbod dat meer leerlingen bereikt.

6. PLUSPROJECTEN

In plaats van een Plusklas die het hele jaar door dezelfde samenstelling en basisdocent heeft, werken we sinds schooljaar 2022-2023 met Plusprojecten die het hele jaar door tussen de kerstvakantie en de meivakantie aangeboden worden. Op deze manier is er afwisseling en bekijken leerlingen per periode en onderwerp of dit binnen hun interesse en planning past. Er wordt tijdig een aanbod aangekondigd waar leerlingen van klas 1 t/m 4 zich op kunnen inschrijven. Voorwaarde is wel dat ze bij inschrijving dit "commitment" aangaan en aan de gestelde criteria per project voldoen. Inschrijven betekent het volledige project meelopen.

Daarnaast kunnen leerlingen gewoon meedraaien met de KWT-breed cursussen die twee keer per jaar worden aangeboden, net als de rest van de school. Ook hier worden immers uitdagende projecten aangeboden. De Plusklassers van het schooljaar 2021-2022 hebben het als groot gemis ervaren dat zij niet, net als hun klasgenoten, daarbij konden aansluiten. De doelstelling was om de KWT-breed cursussen en de Plusprojecten meer te laten samensmelten, zodat het als een "normaal" onderdeel van de BWS wordt gezien en niet als uitzonderingspositie. Dit doel is op het moment van herziening van dit document (oktober 2026) ruimschoots gehaald. De plusprojecten zijn standaard onderdeel geworden de KWT-breed momenten.

PLANNING EN ACTIVITEITEN

De Plusprojecten vinden op dinsdagmiddag plaats tijdens KWT-breed. Omdat de rest van de leerlingen apart van hun klasgenoten tijdens KWT-breed ook een ander programma volgt, zijn zij minder een uitzondering.

De begeleiding op maat (zoals te lezen in hoofdstuk 7) start – net als bij andere leerlingen met een specifieke begeleidingsbehoefte - indien nodig wel al direct bij de start van het schooljaar. De Plusprojecten zullen verschillend van tijdsduur zijn. Dit is afhankelijk van de grootte van het project.

JAARPLANNING:

Hieronder wordt de jaarplanning globaal beschreven. Deze planning is een richtlijn.

Periode	Doelen / activiteiten
Augustus - september	Opstarten begeleiding Leerlingen die vanuit de warme overdracht van de basisschool zijn aangegeven als leerlingen die een steuntje in de rug nodig hebben bij de opstart op de BWS.
Herfstvakantie	
Oktober - half november	**KWT Breed Cursussen** gezamenlijk met de hele school. De hele school volgt voor een periode van 5 weken een cursus op inschrijving. Een kleine greep uit deze cursussen:

	- Haken - Koken - Programmeren - Muziek - Een andere vreemde taal leren - Boekbinden **Bekend maken Plusprojecten** voor alle klassen + inschrijving starten.
Kerstvakantie	
Januari - februari	**Start Plusprojecten**, inhoud afhankelijk van animo/inschrijvingen. Een greep uit de projecten die in schooljaar 22-23 werden aangeboden: - Artcadia - Mindgames - Spaans - Sterrenkunde - Griekse mythologie - Onderwater Wereld
Voorjaarsvakantie	
Maart - April	**KWT Breed Cursussen** gezamenlijk met de hele school. De hele school volgt voor een periode van 4 weken een carrousel van cursussen. Doel is om leerlingen eens met andere onderdelen te laten kennismaken dan hun standaard interesses of hobby's.
April	Eventueel vervolg/afsluiting Plusprojecten
Meivakantie	
Mei - Juni	Geen Plusprojecten vanwege alternatief programma voor alle klassen ter voorbereiding op Profielonderzoek, Alternatieve Week en afsluiting schooljaar.
Zomervakantie	

7. BEGELEIDING OP MAAT

Net als bij de begeleiding van leerlingen met bijvoorbeeld een leerachterstand of dyslexie, is er op de BWS structureel ruimte voor de begeleiding van meer- en hoogbegaafde (MB- en HB-)leerlingen die vastlopen of dreigen vast te lopen. De begeleiding is gericht op de individuele behoeften van de leerling en heeft als doel om leerlingen te helpen hun leerproces beter te begrijpen en hun schoolwerk zelfstandig op orde te krijgen en te houden.

OPSTARTEN BEGELEIDING

De inhoud van de begeleiding is afhankelijk van de hulpvraag van de leerling. Soms wordt de begeleiding preventief ingezet, bijvoorbeeld op basis van informatie uit de warme overdracht vanuit de basisschool of ervaringen uit het voorgaande schooljaar. Vaker ontstaat de behoefte aan begeleiding gedurende het schooljaar, wanneer een leerling vastloopt of begint te onderpresteren.

Een hulpvraag kan worden gesignaleerd door de mentor of vakdocenten, maar kan ook door de leerling zelf of door de ouder(s)/verzorger(s) worden aangegeven. De driehoekgesprekken met de mentor vormen een belangrijk moment om eventuele ondersteuningsbehoeften te bespreken. Wanneer eerder duidelijk wordt dat begeleiding nodig is, wordt uiteraard niet tot het volgende gesprek gewacht.

De begeleiding wordt opgestart na overleg met de mentor en met instemming van de leerling en diens ouder(s)/verzorger(s). Van alle betrokkenen wordt verwacht dat zij zich verbinden aan het begeleidingstraject en zich hiervoor inzetten.

Tijdens de begeleiding is er aandacht voor plannen, het aanleren van leerstrategieën en het ontwikkelen van executieve functies. Dit zijn vaardigheden die leerlingen nodig hebben om hun gedrag, aandacht en leerproces te sturen en hun schoolwerk goed te organiseren.

INHOUD

De inhoud van de begeleiding wordt afgestemd op de specifieke hulpvraag van de leerling. Wanneer meerdere leerlingen een vergelijkbare hulpvraag hebben, kan de begeleiding ook gezamenlijk worden aangeboden.

LEERSTRATEGIEËN EN INFORMATIEVERWERKING

Sommige leerlingen hebben moeite met de manier waarop leerstof doorgaans in lesmethodes wordt aangeboden. Zo kan het voor leerlingen die sterk visueel denken helpend zijn om informatie om te zetten in beelden en verbanden.

Voor beelddenkers kan bijvoorbeeld de Beeld en Brein-methode worden ingezet. Deze methode richt zich op het creëren van eigen beelden bij geschreven informatie. Door de leerstof visueel weer te geven en verbanden te leggen, kan de leerling de informatie op een manier organiseren die aansluit bij de eigen manier van denken.

Voor sommige begaafde leerlingen kan deze aanpak helpen om losse informatie om te zetten in een samenhangend geheel. De leerling maakt als het ware een eigen totaalbeeld van de leerstof, waardoor deze beter aansluit bij een manier van denken die uitgaat van het geheel en van daaruit de onderdelen begrijpt.

Binnen de begeleiding is daarom ook aandacht voor de manier waarop leerlingen informatie verwerken en welke leerstrategieën daarbij passen. Het doel is om leerlingen te helpen een aanpak te vinden waarmee zij de leerstof effectief kunnen verwerken en onthouden.

EXECUTIEVE FUNCTIES

Een belangrijk uitgangspunt bij de begeleiding is de vraag welke executieve functie de leerling verder kan ontwikkelen. Executieve functies zijn vaardigheden die helpen bij het plannen, organiseren, richten van de aandacht, omgaan met emoties en doelgericht uitvoeren van taken.

Om deze vaardigheden inzichtelijk en herkenbaar te maken, gebruiken we onder andere de Autometafoor voor de Executieve Functies. Deze metafoor maakt abstracte vaardigheden concreter en sluit aan bij de werkwijze die ook in de Plusklas van het basisonderwijs wordt gebruikt.

Steeds zal op basis van het vlak waar de hulpvraag ligt, de bijpassende begeleiding worden gegeven. De middelen hierbij kunnen divers zijn: Visualisatiekaarten (Gevoelsverkenner), Strategiekaarten Huiswerk (Geef me de 5), Mindfullnesstechnieken, Schatgravers, eigen creatie, etc.

De genoemde hulpmiddelen zijn voorbeelden. Welke aanpak wordt gekozen, hangt steeds af van de hulpvraag en de behoeften van de leerling.

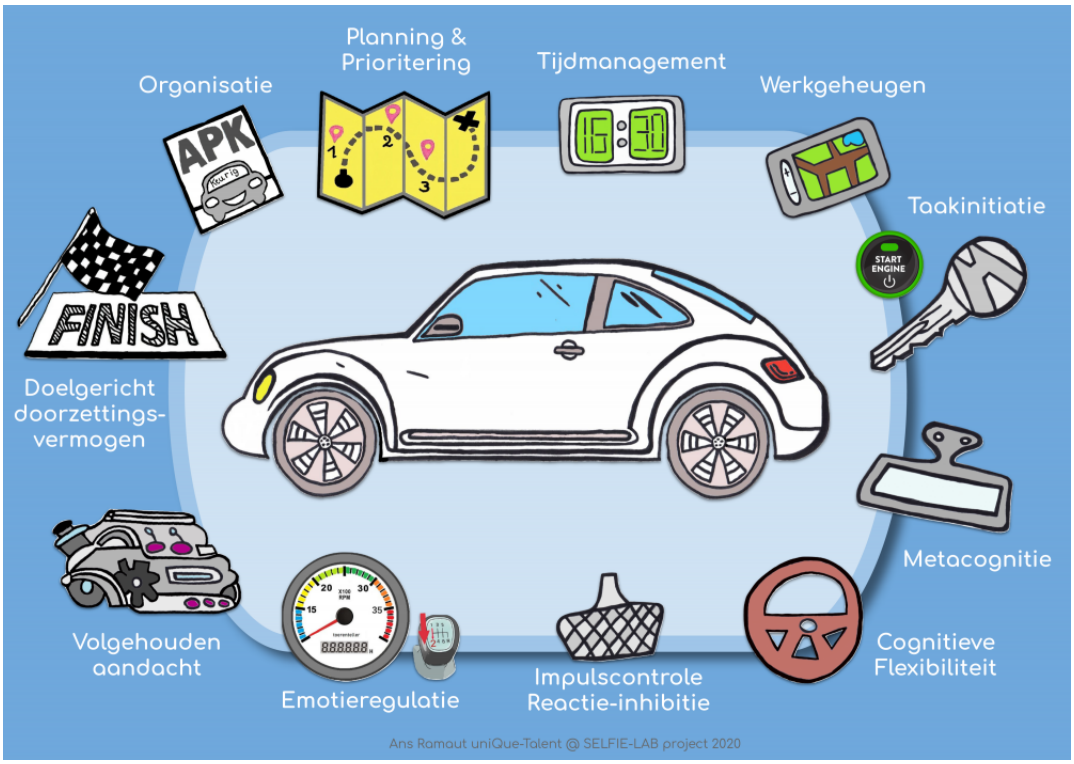

Executieve Functies: De Autometafoor

VORM EN MOMENT

De begeleiding kan individueel, in tweetallen of in kleine groepjes plaatsvinden. Welke vorm het meest geschikt is, hangt af van de hulpvraag. Wanneer meerdere leerlingen vergelijkbare ondersteuning nodig hebben, kan begeleiding in een groepje worden aangeboden. Dit biedt bovendien mogelijkheden om aandacht te besteden aan samenwerking en het leren van elkaar.

Per leerling wordt maatwerk geleverd. Bij het plannen van de begeleidingsmomenten wordt rekening gehouden met het rooster van de leerling. Waar mogelijk vindt de begeleiding plaats tijdens de ochtend-KWT. Wanneer dit niet haalbaar is, kan de begeleiding ook na schooltijd plaatsvinden.

CONTACTPERSONEN BEGELEIDING

De begeleiding wordt gegeven door Coosje Verbrugge of Melissa Wijnberg. Zij hebben elk zo hun eigen expertise en worden ingezet op basis van de hulpvraag (en het rooster). Bij vragen kunt u contact opnemen met onderstaande personen. Zij zorgen ervoor dat u eventueel met de juiste persoon in contact wordt gebracht.

Lisanne de Kruijff (leerlingcoördinator)	l.dekruijff@bws-ameland.nl
Maaike Mensink (ondesteuningscoördinator)	zorg@bws-ameland.nl
Esther Nobel (intern begeleider)	e.nobel@bws-ameland.nl

8. AANMELDING BEGELEIDING EN PLUSPROJECTEN

De projecten en begeleiding richten zich niet alleen op leerlingen waar hoogbegaafdheid is vastgesteld, ze zijn ook zeer geschikt voor leerlingen die meerbegaafd zijn en/of anders denken. Hieronder beschrijven we welke stappen er genomen worden om toegelaten te worden bij de Plusprojecten of in aanmerking te komen voor de begeleiding.

AANMELDING EN BESLUITVORMING BEGELEIDING

De begeleiding op maat is in principe voor HV-leerlingen die vastlopen in hun leerwerk, planning en/of wanneer ze gaan onderpresteren. De begeleiding kan worden opgestart na constatering van mentor, leerling en/of ouder(s)/verzorger(s) en gebeurt altijd in overleg.

Initiatief door mentor:

Wanneer de mentor op basis van resultaten, de leerlingbespreking en/of signalen van collega-docenten constateert dat een leerling mogelijk begeleiding nodig heeft, neemt de mentor contact op met de ondersteuningscoördinator. Samen bespreken zij de hulpvraag, bekijken zij welke interventies eventueel al zijn ingezet en beoordelen zij of aanvullende begeleiding zinvol kan zijn.

Vervolgens bespreekt de mentor de mogelijke begeleiding met de leerling en diens ouder(s)/verzorger(s). Daarbij wordt een inschatting gemaakt van de inhoud en de verwachte duur van de begeleiding. De mentor dient de aanvraag vervolgens volgens de gemaakte afspraken schriftelijk in bij het ondersteuningsteam. Het ondersteuningsteam bespreekt de aanvraag en besluit uiteindelijk of begeleiding wordt ingezet en welke vorm deze krijgt.

Initiatief door ouder(s)/leerlingen:

Wanneer ouder(s)/verzorger(s) en/of de leerling zelf merken dat de ontwikkeling stagneert of de resultaten achterblijven, kunnen zij dit bij de mentor aangeven. Het eerste contact verloopt altijd via de mentor.

De mentor bespreekt de hulpvraag vervolgens met de ondersteuningscoördinator. Samen bekijken zij welke interventies eventueel al zijn ingezet en of aanvullende begeleiding zinvol kan zijn. Ook wordt een inschatting gemaakt van de inhoud en de verwachte duur van de begeleiding. De mentor dient de aanvraag volgens de gemaakte afspraken schriftelijk in bij het ondersteuningsteam, dat uiteindelijk besluit over de inzet en vorm van de begeleiding

Uitvoering en inzet van de leerling

Voor een succesvolle begeleiding is het belangrijk dat de leerling gemotiveerd is om aan de eigen ontwikkeling te werken. De aangereikte strategieën en oefeningen hebben alleen effect wanneer de leerling hiermee actief aan de slag gaat, zowel op school als, waar van toepassing, thuis.

De begeleiding wordt afgestemd op de hulpvraag en kan verschillende vormen aannemen. Zo kan deze individueel of in groepsverband plaatsvinden, tijdens schooltijd of als onderdeel van de

huiswerkbegeleiding na schooltijd. De onderwijsassistent koppelt de voortgang terug aan de mentor en onderhoudt indien nodig contact met de ouder(s)/verzorger(s).

Aanvullend onderzoek

Wanneer een leerling ondanks de ingezette begeleiding blijft vastlopen of onderpresteren, of wanneer er andere opvallende signalen zijn, kan aanvullend onderzoek wenselijk zijn. Afhankelijk van de hulpvraag kan bijvoorbeeld een screening via HB-Inzicht worden overwogen of kan aanvullend intelligentieonderzoek worden voorgesteld.

Aanvullend onderzoek wordt altijd vooraf besproken met de ouder(s)/verzorger(s) en vindt uitsluitend plaats met hun toestemming.

AANMELDEN PLUSPROJECTEN

Gedurende het schooljaar, tussen de herfstvakantie en de meivakantie, worden verschillende projecten aangeboden. Twee van deze momenten zijn de schoolbrede KWT-breedcursussen, waaraan alle leerlingen verplicht deelnemen. Daarnaast worden de zogenoemde Plusprojecten aangeboden.

Leerlingen die niet deelnemen aan een Plusproject, volgen op dat moment regulier KWT-breed. Zij maken huiswerk of schrijven zich in bij een vak waarvoor zij extra ondersteuning nodig hebben.

Inschrijving Plusprojecten

Rond de kerstvakantie wordt het aanbod van Plusprojecten bekendgemaakt, waarna leerlingen zich hiervoor kunnen inschrijven. In principe kunnen alle leerlingen zich aanmelden, mits zij de reguliere KWT-breedmomenten kunnen missen.

Met een inschrijving gaat de leerling het commitment aan om het volledige project te volgen. Van leerlingen wordt daarom verwacht dat zij vooraf goed nadenken over hun keuze en hun motivatie voor deelname. Mentoren spelen hierbij een belangrijke rol, omdat zij hun leerlingen goed kennen en kunnen meedenken over een passende projectkeuze.

Op basis van de inschrijvingen wordt een indeling gemaakt voor het schooljaar. Wanneer er voor een project onvoldoende belangstelling is, kan worden besloten het project niet in te plannen.

Criteria voor Plusprojecten

Voor elk Plusproject worden criteria opgesteld die aansluiten bij de inhoud en doelen van het project. Zoals eerder beschreven, zijn de Plusprojecten niet uitsluitend bedoeld voor havo- en vwo-leerlingen, maar staan ze ook open voor vmbo-leerlingen. Binnen de projecten is er ruimte voor andere manieren van denken, waarbij creativiteit, inventiviteit en het vermogen om vraagstukken vanuit verschillende perspectieven te benaderen een belangrijke rol spelen.

Bij de inschrijving motiveert de leerling waarom hij of zij aan het project wil deelnemen en in hoeverre de leerling aan de gestelde criteria voldoet. De mentor kan de leerling hierbij ondersteunen en meedenken over de passendheid van de projectkeuze.

De criteria verschillen per project en worden duidelijk beschreven in het jaarlijkse Plusprojectenaanbod, dat in oktober verschijnt. De betreffende Plusprojectdocent overlegt met de mentor of deelname van de leerling passend is. Op basis hiervan wordt bepaald welke leerlingen aan het project kunnen deelnemen.

9. THEORIE ACHTER DE PLUSPROJECTEN EN BEGELEIDING

EXECUTIEVE FUNCTIES

Tijdens de Plusprojecten en begeleiding wordt veelal aandacht besteed aan het ontwikkelen en inzetten van executieve functies. Executieve functies zijn de denk- en doe processen in je hoofd. Je hebt ze nodig om activiteiten te plannen en aan te sturen. Ze helpen je bij alle soorten taken en zorgen voor efficiënt, sociaal en doelgericht gedrag.

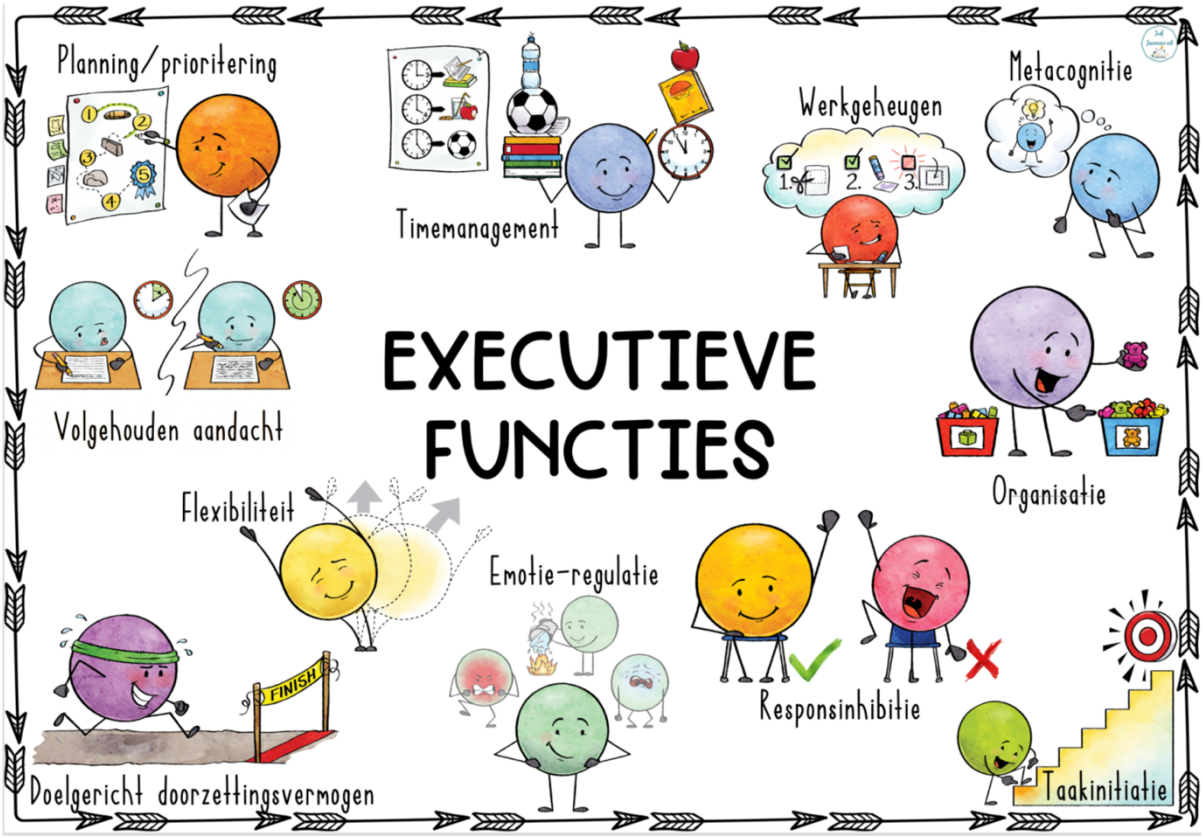

De hersenontwikkeling van een hoogbegaafd kind verloopt sneller dan gemiddeld en de hersenscellen maken meer verbindingen. Dat maakt het lastig het ene automatisch te doen en over iets anders bewust te moeten nadenken. Al dat denken kost tijd, waardoor ze soms traag werken. Door al die cognitieve prikkels zijn ze daarnaast sneller afgeleid. Voor kinderen met bovengemiddelde intelligentie is het toepassen van executieve functies regelmatig een uitdaging. Ze slaan vaak stappen over in processen en hebben problemen met het onderscheiden van hoofd- en bijzaken. Voor het ontwikkelen van executieve vaardigheden is veel oefening nodig en juist vanwege hun hoge intelligentie hoeven deze kinderen hun executieve functies – zeker in de basisschool leeftijd – niet zo snel aan te spreken. Schoolwerk ging hen over het algemeen makkelijk af en dus hoefden ze ook minder lang hun aandacht bij iets te houden. Een (hoog)begaafd kind kan bijvoorbeeld moeite hebben met de functie ‘plannen en organiseren’ omdat het kind nooit echt tegen zijn grenzen is aangelopen en gewend raakt altijd alles op het laatste moment te doen en toch resultaten te behalen. Juist voor deze kinderen is het erg belangrijk dat hun executieve functies worden aangesproken, zodat ze de kans krijgen deze te (blijven) ontwikkelen.

DEEP LEARNING EN VRAAGGESTUURD LEREN

Leren is iets anders dan feiten verzamelen. Om leerlingen diep te laten leren, is frictie nodig: twijfel, het even niet meer weten, een cognitief conflict, meent James Nottingham[1]. Daardoor komen leerlingen uiteindelijk tot betekenisvolle inzichten. Met de Plusprojecten willen we die frictie bieden, de twijfel zaaien om tot inzichten te komen.

Leraren en leerlingen denken vaak dat leren gemakkelijk moet zijn. Vraag maar eens aan collega's en kinderen wie de beste leerlingen zijn. De meesten wijzen dan leerlingen aan die 'het gewoon doorhebben', die 'dingen weten zonder schijnbare moeite', of die 'van nature talent' voor iets hebben. Maar dit zijn nu juist eigenschappen die niet met leren te maken hebben. Leren is meer een uitdaging.

Om diep te leren is het nodig dat je op de grens staat tussen weten en niet weten. Je erkent dat je bepaalde dingen nog niet weet, maar dat je die - met inzet en de juiste strategie - wel te weten kunt komen. Soms betekent leren dat we moeten herordenen wat we al weten, of dat we bestaande kennis moeten loslaten om iets beter te begrijpen. Zoals Piaget zei: "Om te leren is onbalans nodig." Dat wil zeggen dat je pas diep leert als hetgeen wat je weet, niet in balans is met wat je tegenkomt. Wanneer je denkt: 'Hé, hoe zit dit, ik snap het niet' of: 'Dit klopt toch niet?', dan is de balans uit evenwicht en krijg je de kans om te leren en te groeien.Daarom willen we tijdens Plusprojecten situaties creëren waarin leerlingen die onbalans ervaren. Twijfel zaaien, en de manier waarop leerlingen nadenken uitdagen met andere of betere ideeën. Daarmee wordt leren een prikkelende en gezamenlijke inspanning van leerling en docent. De Leerkuil vormt de kern van Deep Learning. Je zit in de Leerkuil

[1] *Nottingham, J. (2020). De Leeruitdaging. Bazalt.*

als je onopgeloste of tegenstrijdige ideeën hebt over datgene wat je probeert te begrijpen. Je maakt dan een cognitief conflict door. Door leerlingen uit te nodigen in de Leerkuil te stappen, daag je ze uit om te komen tot "diep leren", met als doel het ontwikkelen van betekenisvolle, blijvende inzichten.

We vinden het belangrijk dat de leerling eigenaar is van zijn eigen leer- en denkproces. In Driehoekgesprekken met de mentor, gesprekken tijdens de eventuele begeleiding en tijdens de eerste weken zal er worden gekeken naar de interesses, sterke punten en leerdoelen van de leerling. Wat wil de leerling leren, waar loopt hij op vast? Welke strategie en executieve functies zijn er nodig om deze leerdoelen te halen? En vooral ook, wat vind ik interessant en wat kan mij helpen om stappen te zetten? Doordat de leerling meedenkt en zelf aan de slag gaat, ontstaat er een gevoel van autonomie en zal er vanuit intrinsieke motivatie gewerkt worden. Dit is bevorderlijk voor het proces, de werkwijze en gevoel van eigenwaarde.

TAXONOMIE VAN BLOOM

Met de Taxonomie van Bloom daag je hoogbegaafde leerlingen uit. Niet zo zeer door ze extra vakken te laten volgen, maar door een andere manier van denken te stimuleren. Deze werkwijze, zal zo mogelijk behalve in de Plusprojecten en eventuele begeleiding, ook terugkomen in de vaklessen. Leerlingen leren zo denkvaardigheden zoals analyseren, evalueren en creëren.

De Taxonomie van Bloom[2] beschrijft zes niveaus van denken. De onderwijspsycholoog Benjamin Bloom bedacht deze taxonomie als algemeen model voor de doelstellingen van het leerproces. Elk niveau hiervan doet een beroep op een ander denkniveau. Er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen lagere orde denken (niveau 1 -3) en hogere orde denken (niveau 4-6).

Als je de Taxonomie van Bloom over het huidige onderwijs legt, bestaat het meeste onderwijs uit de lagere orde denken: onthouden, begrijpen en toepassen. Dat is nodig, maar vaak blijft het hierbij. Zeker bij meer- of hoogbegaafde leerlingen is het nodig om ze ook te prikkelen met het hogere orde denken.

Onderwijs van nu is vooral gericht is op het overbrengen van kennis. Maar kennis kunnen we tegenwoordig overal opzoeken. Daarom willen we leerlingen vaardig maken in analytisch, kritisch en creatief denken. Een manier om dit te bereiken is leerlingen leren vragen te stellen. Ook onderzoeksvragen bedenken, is onderdeel van de Plusprojecten. Dit sluit ook aan bij de Taxonomie van Bloom. We laten leerlingen vragen beantwoorden, maar zinvoller is het om hen vragen te laten verzinnen. Leerlingen vinden het in het begin moeilijk om vragen te verzinnen, want ze zijn gewend om vragen direct te beantwoorden. De uitdaging ligt er daarom in om de vragen zo te veranderen dat je op zoek gaat naar een antwoord op een vraag waar nog geen antwoord op bestaat. Ook deze benadering kan op lesniveau worden opgepakt als verrijkingsstof.

THEORIE VAN GAGNÉ

De individuele begeleiding legt de basis vanuit de theorie van Gagné. Volgens professor François Gagné wordt elk mens geboren met specifieke, natuurlijke vermogens (vaardigheden). Hij laat in het model hieronder zien dat de intrapersoonlijke kenmerken meer centraal staan dan alleen het gegeven 'hoogbegaafdheid'.

In een proces van (in)formeel leren kunnen deze specifieke vermogens, die in natuurlijke aanleg aanwezig zijn, getransformeerd worden tot competenties, maar dat wat in natuurlijke aanleg aanwezig is, biedt nog geen garantie dat dat er ook uitkomt. Het stelselmatig oefenen van vaardigheden, samen met kennis en houding, maakt dat wat erin zit (natuurlijke vermogens) er ook daadwerkelijk uit kan komen. Gagné onderscheidt daarbij het belang van de omgeving (school, thuis, sociale omgeving) en de intrapersoonlijke kenmerken om te komen tot daadwerkelijke prestaties. Binnen de intrapersoonlijke kenmerken vallen alle executieve functies (zie eerder dit hoofdstuk).

De basis voor de individuele begeleiding is verankerd in dit model (volgende pagina).

---

[2] *Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling (SLO):* *www.talentstimuleren.nl/thema/stimulerend-signaleren/rijke-leeractiviteiten/bloom*
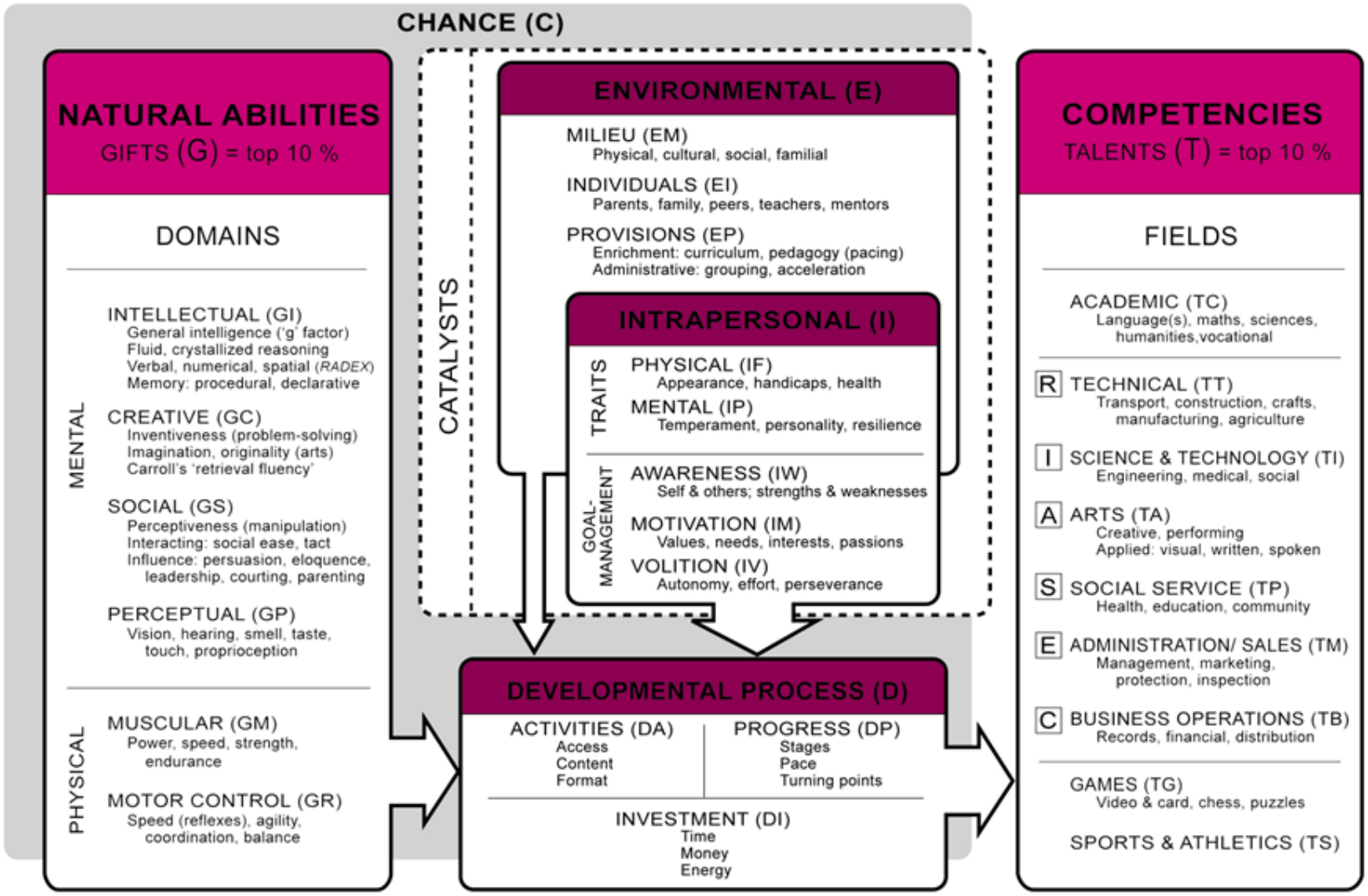
Differentiated Model of Giftedness and Talent (Gagné , 2010)